

Et kritisk blikk på pensjonsreformen og forventningene om økt arbeidstilbud

Axel West Pedersen

N O V A

*Norsk institutt for forskning
om oppvekst, velferd og aldring*

Pensjonsreformen - fra mandat til endelig vedtak

Hovedmålet økonomisk bærekraft
Men endret prioritering av virkemidlene

- Fra innsparinger og utgiftskontroll
- Til tiltak for økt arbeidstilbud
 - opptjening proporsjonal med livsinntekt
 - større arbeidstilbud gjennom hele livsløpet
 - aktuarisk nøytrale regler for uttak av pensjon
 - høyere pensjoneringsalder

Forventningene om økt arbeidstilbud; hvor kan man rette det kritiske blikket?

- Hvor realistiske er de?
- Fremstår selve tiltakene som rimelige?
 - politisk legitimitet
- Er sidevirkningene akseptable?
 - fordelingsvirkninger

Proporsjonalt opptjeningsssystem

Overgangen til proporsjonal livsløpsbasert opptjening forventes å gi økt arbeidstilbud fra alle i yrkesaktiv alder:

Statistisk sentralbyrå har anslått at pensjonsreformen øker sysselsettingen for de yrkesaktive med 4 pst. (St.meld.nr. 5. 2006-2007).

Forutsetning: den sterkere og klarere sammenheng mellom lønn og pensjon tilsvarer en jevn økning i lønnsatsene på 8% (Økonomiske analyser 5/2004)

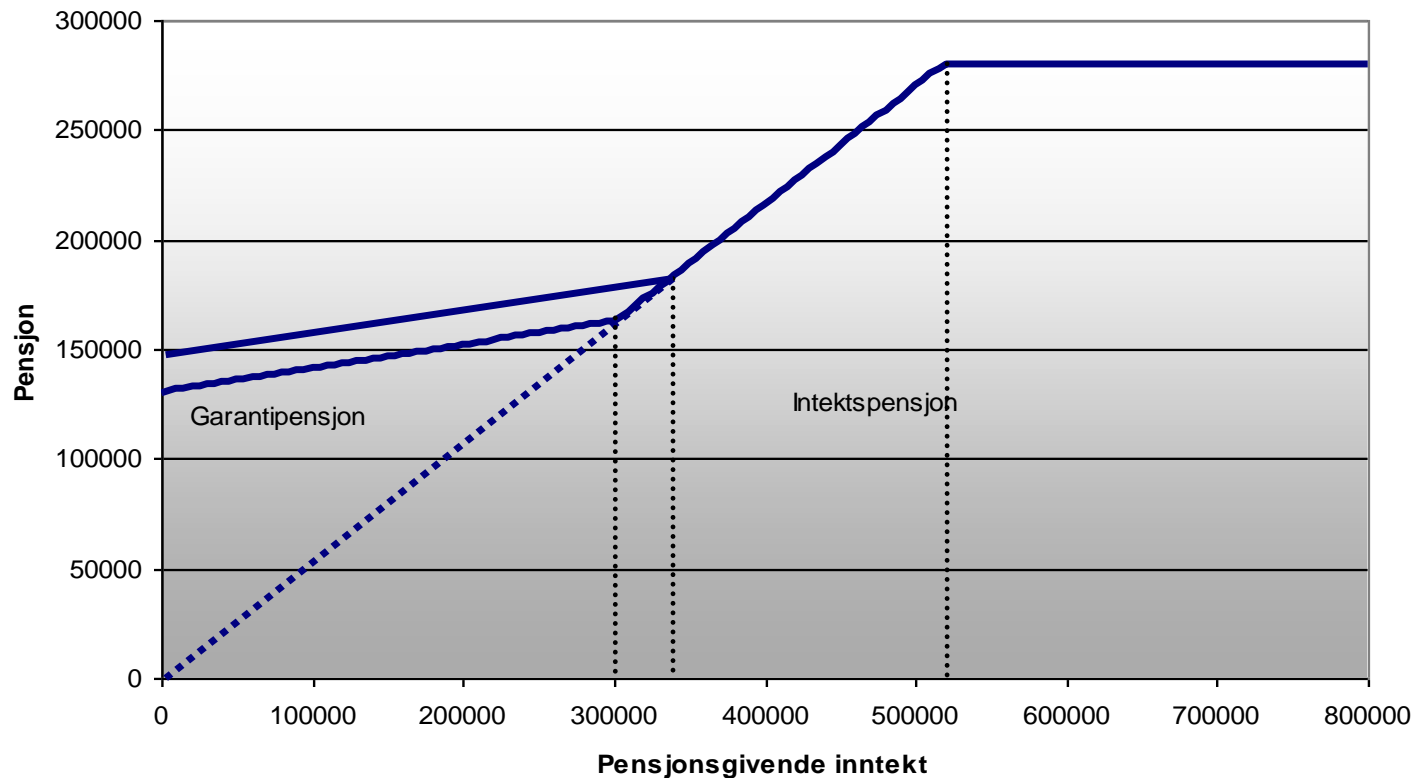
Grunner til å betvile realismen

- Forutsetningene vedr. selve insentivstrukturen i det nye systemet stemmer ikke – sammenhengen mellom lønn og pensjon blir bare sterk i et snevert intervall

Ytelsesprofil

Enslig pensjonist med stabil lønn i 40 år

Grunner til å betvile realismen

- Forutsetningene vedr. selve insentivstrukturen i det nye systemet stemmer ikke – sammenhengen mellom lønn og pensjon blir bare sterk i et snevert intervall
- Generell usikkerhet om arbeidstilbudets følsomhet for endringer i nettolønn
- Tvilsomt om tilvekst i pensjonsrettigheter har samme effekt som høyere nettolønn blant yngre mennesker

Aktuarisk nøytralt uttak og målet om høyere pensjoneringsalder

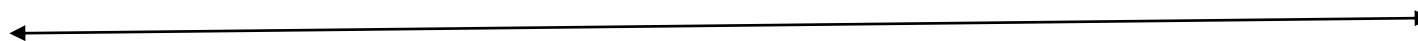
- Hvor realistisk er det?
 - her er det mindre grunn til tvil!
- Fremstår selve tiltakene som rimelige?
 - politisk legitimitet
- Er sidevirkningene akseptable?
 - fordelingsvirkninger

Hvem bør betale for tidligpensjon?

Samfunnet

Den enkelte

Utenfor individets kontroll

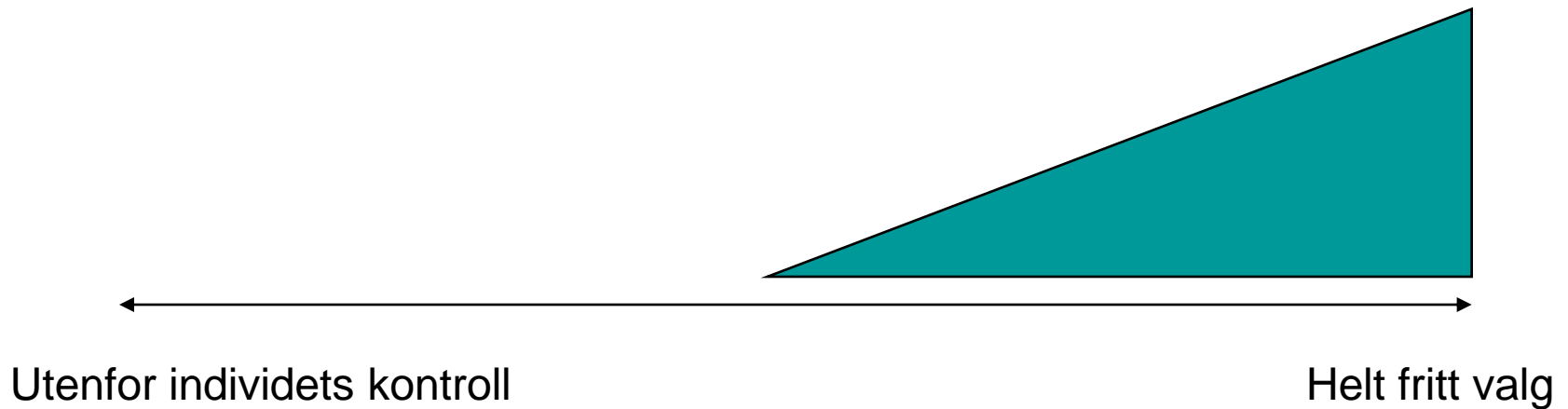
Helt fritt valg

Valg av avgangstidspunkt

Antakelser om faktisk fordeling

Høykonjunktur og et stramt arbeidsmarked

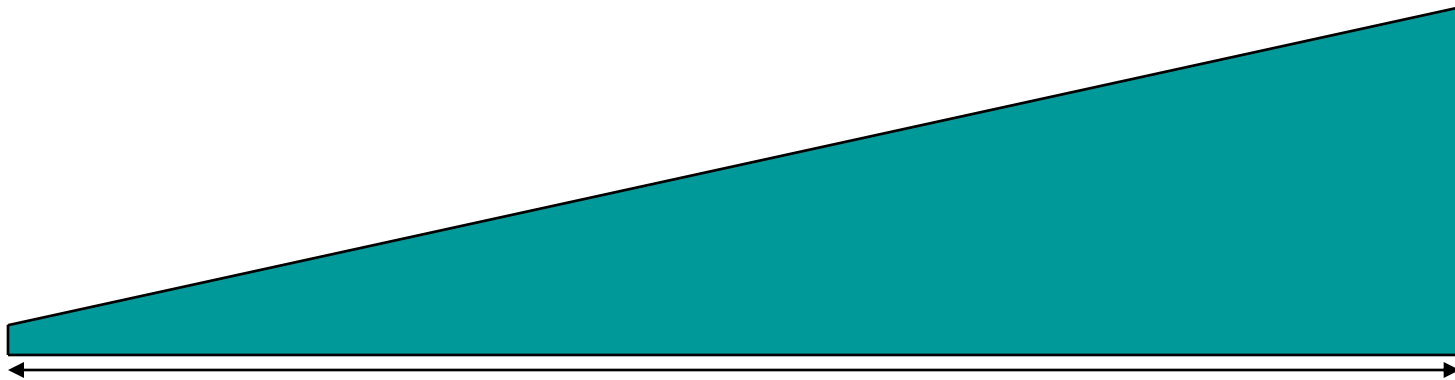

Valg av avgangstidspunkt

Antakelser om faktisk fordeling

Lavkonjunktur og et slakt arbeidsmarked

Utenfor individets kontroll

Helt fritt valg

Valg av avgangstidspunkt

Fleksibel pensjonsalder på aktuariske vilkår

De kritiske spørsmålene:

- *Er pensjoneringsbeslutningen et fritt individuelt valg?*
- *Har alle de samme muligheter til å jobbe lenger?*

Kanskje svaret er konjunkturavhengig

I gode tider med stor etterspørsel etter arbeidskraft kan det lettere forsvares å legge til grunn at svaret er "ja"

I dårlige tider derimot.....

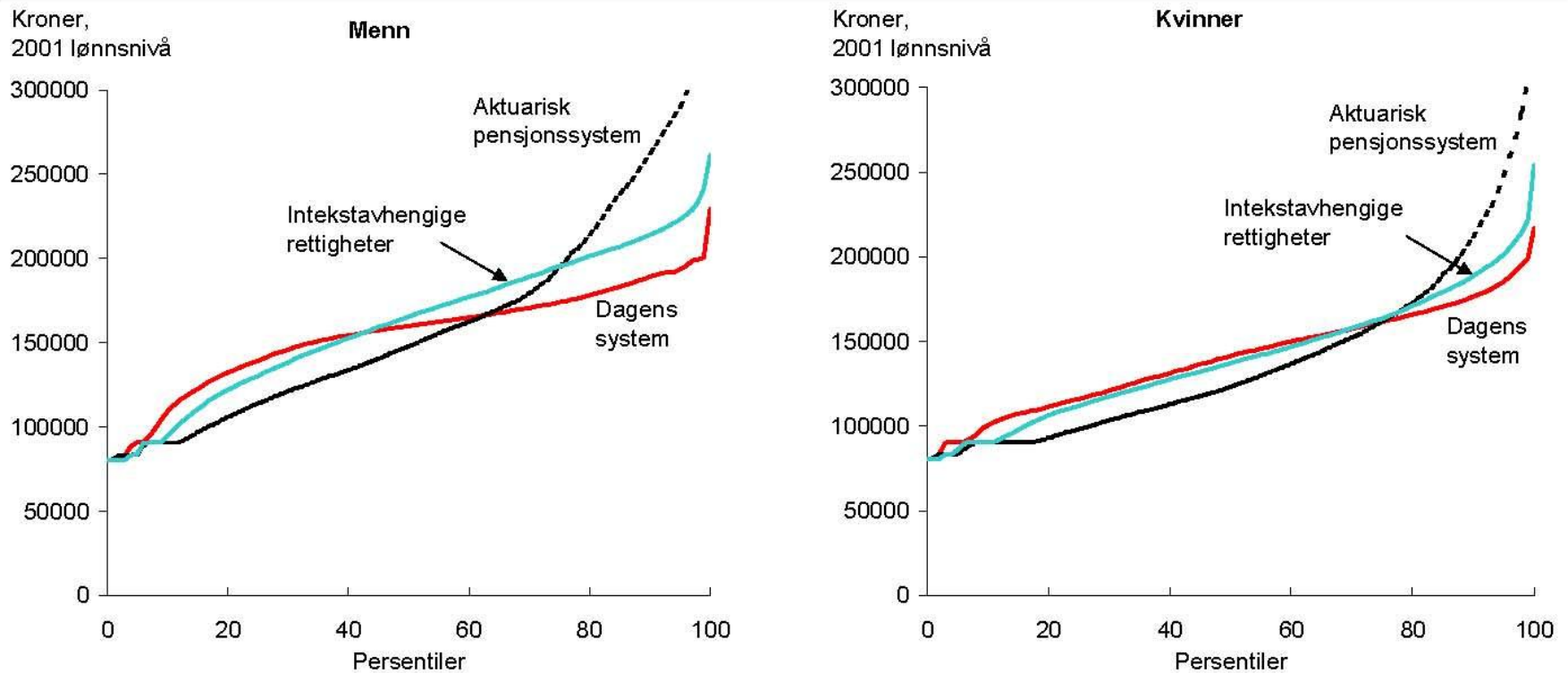

Fordelingsvirkninger i år 2050

Pensjonssystemet, pensjonsutgifter og fordelingseffekter

Økonomiske analyser 5/2004

Figur 7. Gjennomsnittlig alderspensjon for ulike persentiler av alderspensjonister under ulike pensjonssystemer

Tanker om mulige modifikasjoner

- Mye avhenger av den nye uføreordningen
 - når skal uførepensjonistene over på alderspensjon?
 - skal levealdersjusteringen gjennomføres fullt ut for uføre som ikke har mulighet til å jobbe lenger?
- En viss målrettet subsidiering av tidligpensjonering blant lavtlønte hadde neppe hatt store negative virkninger på arbeidstilbudet – jvf. Pensjonskommisjonens forslag om et fribeløp
- Kanskje den nedre aldersgrensen for uttak av alderspensjon gradvis bør økes i takt med levealderen?

